

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 26 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)**

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

**Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Όνειρο στό κύμα*
(απόσπασμα)**

Τὴν ἀνεγνώρισα πάραυτα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης τὸ μελιχρόν¹, τὸ περιαργυροῦν² ὅλην τὴν ἄπειρον ὀθόνην τοῦ γαληνιῶντος πελάγους, καὶ κάμον νὰ χορεύουν φωσφορίζοντα τὰ κύματα. Εἶχε βυθισθῆ ἄπαξ καθὼς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, εἶχε βρέξει τὴν κόμην της, ἀπὸ τοὺς βοστρύχους³ τῆς ὁποίας ὡς ποταμὸς ἀπὸ μαργαρίτας ἔρρεε τὸ νερόν, καὶ εἶχεν ἀναδύσει ἔβλεπε κατὰ τύχην πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἤμην ἐγώ, κ' ἐκινεῖτο ἐδῶ κ' ἐκεῖ προσπαίζουσα⁴ καὶ πλέουσα. Ἦξευρε καλῶς νὰ κολυμβᾷ. [...]

Δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ἂν μοῦ ἦλθον πονηροί, καὶ συνάμα παιδικοὶ ἀνόητοι λογισμοί, ἐν εἴδει εὐχῶν κατάραι. "Νὰ ἐκινδύνευεν ἔξαφνα! νὰ ἔβαζε μιὰ φωνή! νὰ ἔβλεπε κανένα ροφὸν εἰς τὸν πυθμένα, τὸν ὁποῖον νὰ ἐκλάβῃ διὰ θηρίον, διὰ σκυλόψαρον, καὶ νὰ ἐφώναζε βοήθειαν!..."

Εἶναι ἀληθές, ὅτι δὲν ἐχόρταινα νὰ βλέπω τὸ ὄνειρον, τὸ πλεόν εἰς τὸ κύμα. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ἀλλοκότως, μοῦ ἐπανῆλθε πάλιν ἡ πρώτη ιδέα... Νὰ ριφθῶ εἰς τὰ κύματα, πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, εἰς τὰ ὀπισθεν, νὰ κολυμβήσω ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα ἕως τὴν ἄμμον, καὶ νὰ φύγω, νὰ φύγω τὸν πειρασμόν!...

Καὶ πάλιν δὲν ἐχόρταινα νὰ βλέπω τὸ ὄνειρον... Αἴφνης εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πραγματικοῦ κόσμου μ' ἐπανεφέρεν ἡ φωνὴ τῆς κατσίκας μου. Ἡ μικρὴ Μοσχούλα ἤρχισεν αἴφνης νὰ βελάζῃ!...

᾽Ω, αὐτὸ δὲν τὸ εἶχα προβλέψει. Ἦμποροῦσα νὰ σιωπῶ ἐγώ, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἦτον εὐκόλον νὰ ἐπιβάλω σιωπὴν εἰς τὴν αἰγὰ μου. Δὲν ἤξευρα καλὰ ἂν ὑπῆρχον πρόχειροι φιμώσεις διὰ τὰ θρέμματα,⁵ ἐπειδὴ δὲν εἶχα μάθει ἀκόμη νὰ κλέπτω ζωντανὰ

πραγματα,⁶ καθὼς ὁ ἄγνωστος ἐχθρός, ὁ ὁποῖος τῆς εἶχε κλέψει τὸν κωδωνίσκον· ἀλλὰ δὲν τῆς εἶχε κόψει καὶ τὴν γλῶσσαν διὰ νὰ μὴ βελάζη. – Μὲ ράμνον⁷ πολὺκλαδον εἰς τὸ στόμα, ἢ μὲ σπαρτίον περὶ τὸ ρύγχος, ἢ ὅπως ἄλλως· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἤξευρα ποῦ νὰ τὸ συλλογισθῶ!

Ἔτρεξα τότε παράφορος νὰ σφίγξω τὸ ρύγχος τῆς μὲ τὴν παλάμην, νὰ μὴ βελάζη... Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐλησμόνησα τὴν κόρη τὴν κολυμβῶσαν χάριν αὐτῆς ταύτης τῆς κόρης. Δὲν ἐσκέφθην ἂν ἦτον φόβος νὰ μὲ ἰδῆ, καὶ ἡμιωρθώθην κυρτὸς πάντοτε, κ' ἐπάτησα ἐπὶ τοῦ βράχου, διὰ νὰ προλάβω καὶ φθάσω πλησίον τῆς κατσίκας.

Συγχρόνως μ' ἐκυρίευσε καὶ φόβος ἀπὸ τὴν φιλοστοργίαν τὴν ὁποῖαν ἔτρεφα πρὸς τὴν πτωχὴν⁸ αἰγία μου. Τὸ σχοινίον μὲ τὸ ὁποῖον τὴν εἶχα δέσει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ θάμνου ἦτον πολὺ κοντόν. Τάχα μὴν "ἐσχοινιάσθη", μὴν ἐμπερδεύθη καὶ περιεπλάκη ὁ τράχηλός τῆς, μὴν ἦτον κίνδυνος νὰ πνιγῆ τὸ ταλαίπωρον ζῶον;

* * *

Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ κόρη ἢ λουομένη εἰς τὴν θάλασσαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς γίδας μου. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὴν εἶχεν ἀκούσει, τί τὸ παράδοξον; Ποῖος φόβος ἦτον; Τὸ ν' ἀκούη τις φωνὴν ζῶου ἐκεῖ πὸν κολυμβᾶ, ἀφοῦ δὲν ἀπέχει εἰμὴ ὀλίγας ὀργυιᾶς ἀπὸ τὴν ξηράν, δὲν εἶναι τίποτε ἔκτακτον.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμὴ ἐκείνη, πὸν εἶχα πατήσει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρὰ κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τὴν φωνὴν τῆς κατσίκας - μᾶλλον φαίνεται ὅτι τὴν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς... - εἶδε τὸν μαῦρον ἴσκιον μου, τὸν διακαμόν⁹ μου, ἐπάνω εἰς τὸν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους, καὶ ἀφῆκε μισοπνιγμένην κραυγὴν φόβου...

Τότε μὲ κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τὰ γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξαλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνήν, κ' ἔκραξα:

–Μὴ φοβᾶσαι!... δὲν εἶναι τίποτε... δὲν σοῦ θέλω κακόν!

Καὶ ἐσκεπτόμην λίαν τεταραγμένος ἂν ἔπρεπε νὰ ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, μᾶλλον, διὰ νὰ ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νὰ τρέξω καὶ νὰ φύγω... Ἦρκει ἡ φυγὴ μου νὰ τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονή μου καὶ τὸ τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατὰ συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοὶ καὶ αἱ θάλασσαι ἐκεῖναι ἐσυχνάζοντο ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς,

μία βάρκα ἐφάνη νὰ προβάλλη ἀντικρῦ, πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινὸν μέρος, ἀπὸ τὸν πέρα κάβον, τὸν σχηματίζοντα τὸ δεξιὸν οἶονεὶ κέρας¹⁰ τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τὰ ἐδῶ, μὲ τὰς κώπας· πλὴν ἡ ἐμφάνισίς της, ἀντὶ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τὴν κόρη, ἐπέτεινε τὸν τρόμον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγὴν μεγαλυτέρας ἀγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ¹¹ τὴν εἶδα νὰ βυθίζεται, καὶ νὰ γίνεται ἄφαντη εἰς τὸ κύμα.

Δὲν ἔπρεπε τότε νὰ διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπείχεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ὀργυιάς, ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἡγωνία ἢ κόρη, ἐγὼ ἀπείχα μόνον πέντε ἢ ἕξ ὀργυιάς. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθην εἰς τὴν θάλασσαν, πηδήσας μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βράχου.

Τὸ βάθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπὲρ τὰ δύο ἀναστήματα. Ἐφθασα σχεδὸν εἰς τὸν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλεύθερος βράχων καὶ πετρῶν, καὶ δὲν ἦτο φόβος νὰ κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος.

Ἀπείχον τώρα ὀλιγώτερον ἢ πέντε ὀργυιάς ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δῖναι καὶ κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τὸν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν ὡς μνημα ὑγρὸν καὶ ἀκαριαῖον διὰ τὴν ἀτυχῆ παιδίσκην· τὰ μόνα ἴχνη τὰ ὁποῖα ἀφήνει ποτὲ εἰς τὴν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μὲ τρία στιβαρὰ πηδήματα καὶ πλευσίματα, ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τὸ εὐμορφον σῶμα νὰ παραδέρνη κάτω, πλησιέστερον εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου ἢ εἰς τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθην, ἤρπασα τὴν κόρη εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἀνῆλθον.

Καθὼς τὴν εἶχα περιβάλει μὲ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθην ἀσθενῆ τὴν χλιαρὰν πνοήν της εἰς τὴν παρεϊάν¹² μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!... Ἐντούτοις δὲν παρείχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα...

Τὴν ἐτίναξα μὲ σφοδρὸν κίνημα, αὐθορμήτως, διὰ νὰ δυνηθῆ ν' ἀναπνεύσῃ, τὴν ἔκαμα νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς πλάτης μου, καὶ ἔπλευσα, μὲ τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν καὶ μὲ τοὺς δύο πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ξηράν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλαπλασιάζοντο θαυμασίως.

Ἦσθάνθην ὅτι προσεκολλᾶτο τὸ πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τὴν ζωὴν της ὦ! ἄς ἔζη, καὶ ἄς ἦτον εὐτυχής. Κανεὶς ἰδιοτελῆς λογισμὸς

δὲν ὑπῆρχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καὶ ἀφιλοκερδείας. Ποτὲ δὲν θὰ ἐζήτουν ἀμοιβήν!

Ἐπὶ πόσον ἀκόμη θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τὸ ἄβρον, τὸ ἀπαλὸν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθην ποτὲ¹³ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ἄλλως ἀνωφελοῦς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία.¹⁴ Καὶ ὅποσον διέφερεν ἀπὸ ὅλας τὰς ἰδιοτελεῖς περιπτώξεις, ἀπὸ ὅλας τὰς λυκοφιλίας καὶ τοὺς κυνέρωτας¹⁵ τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτῆ, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δὲν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τὸ φορτίον τὸ εὐάγκαλον,¹⁶ ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καὶ ἀναψυχή. Ποτὲ δὲν ἠσθάνθην τὸν ἑαυτὸν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβάσταζον τὸ βᾶρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἐν ὄνειρον, τὸ ἴδιον ὄνειρόν του...

-
1. *μελιχρόν* με το χρώμα του μελιού.
 2. *περιαργυροῦν* που έβαφε αργυρό (ασήμωνε) γύρω-γύρω· *οθόνη* σεντόνι.
 3. *βόστρυχοι*· μπούκλες.
 4. *προσπαίζουσα*· χαριεντιζόμενη, απολαμβάνοντας, παίζοντας.
 5. *θρέμματα*· οικόσιτα ζῶα (βλ. «γέννημα-θρέμμα»).
 6. *ζωντανά πράγματα*· ιδιόκτητα ζῶα· (πράγματα· τα ζῶα γενικά που εκθρέφονται από τους κτηνοτρόφους).
 7. *ράμνος*· είδος ακανθώδους θάμνου· *σπαρτίον* (υποκορ. του σπάρτου, που συχνά χρησίμευαν οι κλώνοι του για κατασκευή σχοιניών).
 8. *πτωχήν* - θωπευτικά. Το επίθετο προοικονομεί διακριτικά την εξέλιξη.
 9. *τον διακαμόν* τον ήσκιο, τη σιλουέτα, το περίγραμμα της φευγαλέας μορφής.
 10. *κέρας*· προεξοχή, βραχίονας, πλευρό.
 11. *Εν ακαρεί*· ακαριαία, μονομιάς.
 12. *παρειάν* μάγουλο.
 13. *ποτέ*· κάποτε.
 14. *πλάνη*· ψευδαισθήση (με θετική σημασία)· *γοητεία*· μαγεία.
 15. *τας λυκοφιλίας*· ψεύτικες και ύπουλες σχέσεις που υποδύονται τις φιλικές· *τους κυνέρωτας*· αγοραίους έρωτες.
 16. *εὐάγκαλον*· εύκολα μεταφερόμενο στην αγκαλιά· ευχάριστο στο αγκάλιασμά του.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α. Τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη έχουν χαρακτηριστεί, εκτός των άλλων, και ως ψυχογραφικά. Να αναφέρετε τρία (3) παραδείγματα μέσα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν ότι το «Όνειρο στο κύμα» μπορεί να θεωρηθεί και ψυχογραφικό διήγημα.

Μονάδες 15

Β.1. Να επισημάνετε στο απόσπασμα που σας δόθηκε τέσσερα (4) εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε τον ρόλο τους μέσα στο κείμενο.

Μονάδες 20

Β.2. «Πρώτα πρώτα (ο Παπαδιαμάντης) είναι ο συγγραφέας του ανοιχτού χώρου. Τοποθετεί τα δράματα μέσα σ' αυτόν τον ανοιχτό χώρο, τη φύση».

(Κυριάκος Πλησής, *Προσεγγίσεις: Λογοτεχνικά Δοκίμια για 12 Νεοέλληνες Συγγραφείς*).

Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη αναφέροντας τέσσερις (4) συγκεκριμένες δράσεις από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Γ. «Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία. Καὶ ὅποσον διέφερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπὸ ὅλας τὰς λυκοφιλίας καὶ τοὺς κυνέρωτας τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτῆ, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δὲν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τὸ φορτίον τὸ εὐάγκαλον, ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καὶ ἀναψυχή».

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (120-140 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ. Να εντοπίσετε ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο μεταξύ του αποσπάσματος που σας δόθηκε από το διήγημα

«Όνειρο στο κύμα» και του παρακάτω αποσπάσματος από το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Έρωσ - Ήρωσ».

Μονάδες 20

Έρωσ - Ήρωσ (απόσπασμα)

«Ο Γιωργής θα έγλύτωνε την Άρχοντω κολυμβῶν. "Κ' έσένα να γλυτώσω, κορμί μ' άγγελικό". [...] Να δράξη την Άρχοντω από τον βραχίονα... από την μασχάλην... όχι, από την μέσην. Καί έπλεεν ήδη, έπλεε κ' έκολυμβοῦσε μαζί της. Διά μίαν φορὰν ἄς γίνη γλυκιὰ ή πικρὴ και άλμυρὰ θάλασσα.

Έφευγεν, έφευγεν ὡς δελφίни, έφύσα κ' έξέρνα τὸ νερὸν ὡς φάλαινα, και προέβαλλε κοπτερὸν τὸν βραχίονα ὡς ξιφίας. Έπλεε με τὸν δεξιὸν βραχίονα, κ' έσφιχταγκάλιαζε τὴν νέαν με τὸν ἄριστερόν. Άνω τὴν κεφαλὴν της, ἄνω. Ν' αναπνέη τὸ δακτυλιδένιο στοματάκι της... "Μὴ φοβᾶσαι, ἀγάπη μου!" Καί μικρὸν κατὰ μικρὸν θα έξετοπίζετο ὄργυιᾶς και ὄργυιᾶς... Θα έζύγωνε, θα έπλησίαζεν εἰς τὴν ξηράν. "Τώρα, τώρα, έφτάσαμε, ψυχὴ μου". Κανέν δυστύχημα δέν έμελλε να συμβῆ. Όλος ὁ κόσμος θα έσώζετο. "Έξαλίσθης, ψυχὴ μου; Όλα καλὰ τώρα. Έπνίγη κανεῖς; Όχι, ἀφοῦ έγλύτωσες σύ!".

Ω, πῶς θα έπεφταν ἄφανισμένοι, μισοπνιγμένοι, στάζοντες θάλασσαν, επάνω εἰς τὴν ἄμμον. Αναπλασμένοι και αναβαπτισμένοι. Νέος Ἄδὰμ και νέα Εὔα, φέροντες τοὺς χιτῶνας θαλασσοβρεγμένους κολλητὰ εἰς τὴν ἐπιδερμίδα των, περισσότερον παρὰ γυμνοί.

"Έκεῖ εἰς τὸν βράχον εἶναι μία σπηλιά. Ὑπαγε ἐκεῖ μέσα, φιλτάτη μου, ν' αλλάξης". Έκείνη, ἂν εἶχε δύναμιν να τὸν ἀκούη, θα τὸν έκοίταζε κατάπληκτος. Ν' αλλάξη με τί; "Νὰ στεγνώσης. Θα σοῦ φέρω ἐγὼ φύλλα, ἀπ' ὅλα τὰ δένδρα τοῦ δάσους, ἀγάπη μου, να σκεπασθῆς".»

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης,
Άπαντα, φιλολ. επιμ. Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ